

Djeca modeliraju životinju - kiparski senzibilitet i pristupi modeliranju

Badurina, Klara

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:020631>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

KLARA BADURINA

ZAVRŠNI RAD

**DJECA MODELIRAJU ŽIVOTINJU –
KIPARSKI SENZIBILITET I PRISTUPI
MODELIRANJU**

Zagreb, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnice: Klara Badurina

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Djeca modeliraju životinju – kiparski senzibilitet i pristupi modeliranju

Mentor: Izv. Prof. Dr. Art. Antonija Balić Šimrak

Zagreb, rujan 2018.

Sažetak

Kiparstvo je umjetnička tehnika koja za likovno izražavanje koristi različite materijale kao što su kamen, glina, metal, drvo, staklo, bronca i mnogi drugi. Oni se oblikuju modeliranjem, građenjem, klesanjem, tesanjem, lijevanjem i slično. Kiparstvo je ujedno umjetnost oblikovanja volumena. U povijesti umjetnosti tragovi kiparstva prisutni su od prethistorije do danas.

U odgojno-obrazovnom procesu koriste se mnoge tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja. U području modeliranja koristi se glina, glinamol i plastelin te žica, papir i tako dalje, a osim toga u području građenja koristi se papir, drvo, karton i mnogi drugi didaktičko neoblikovani materijali. U ovo radu naglasak će biti na kiparskoj tehnici glini i osnovnoj tehnici rada s glinom, modeliranju.

Osim kiparskih tehnika u radu će biti kratki prikaz povijesti umjetnosti kiparstva te životopis i djela hrvatskog animalista Branislava Deškovića čije stvaralaštvo karakteriziraju skulpture konja i psa.

U drugom djelu rada je istraživanje kojim je zamišljeno utvrditi utječe li karakter i osobine djece na njihov pristup modeliranju te na njihov kiparski senzibilitet. Istraživanje je provedeno u DV Trnsko u trajanju od tri dana. Motiv istraživanja jest životinja, a tehnika koja će se koristiti jest glina. U sklopu s istraživanjem djeci će biti predstavljen životni rad Branislava Deškovića. Za vrijeme istraživanja analizirali su se pristupi modeliranja djece i utvrđivala se sličnost u ponašanju djece i njihovom kiparskom senzibilitetu.

Ključne riječi: dijete, glina, skulptura, kiparski senzibilitet, modeliranje

Abstract

Statuary is an art technique for artistic expression that uses different materials such as stone, clay, metal, wood, glass, bronze and many others. They are shaped by modeling, construction, carving, trimming, casting and similar techniques. Statuary is also the art of volume design. In the history of art, sculptural traces are present from prehistory to this day.

In the educational process, many techniques spatial-plastic design are used. In the field of modeling, clay, glinamol and plasticine and wire, paper and so on are used, and in addition, paper, wood, board and many other didactical uneducated materials are used in the construction field. This paper will focus on clay sculpture techniques and basic techniques of clay work, modeling.

Apart from sculpture techniques this paper will include a brief overview of the history of sculpture art and the biography and works of Croatian animalist Branislav Dešković, whose creativity is characterized by horse and dog sculptures.

The second part of the paper includes a research that is intended to determine whether children's character and characteristics influences on their approach to modeling and their sculptural sensibility. The research was conducted in DV Trnsko for three days. The research motive is animal, and the technique to be used is clay. As part of the research, children will be presented with the life of Branislav Dešković. During the research, the approaches to modeling children were analyzed and a similarity was found in the behavior of children and their sculptural sensitivity.

Key words: child, clay, sculpture, sculptural sensibility, modeling

SADRŽAJ

Sažetak.....	3
Abstract.....	4
UVOD.....	6
1. Likovni elementi.....	6
2. Likovne tehnike.....	7
3. Kiparstvo i kiparske tehnike.....	8
3.1 Glina.....	8
3.2 Glinamol i plastelin.....	9
3.3 Gips i bronca.....	9
3.4 Drvo i kamen.....	10
3.5 Žica, lim, aluminijska i bakrena folija.....	10
3.6. Papir plastika i kaširanje.....	10
4. Povijesni pregled kiparstva.....	11
4.1 Početci likovnog izražavanja.....	11
4.2 Umjetnost Egipta i Mezopotamije.....	11
4.3 Grčka i rimska umjetnost.....	12
4.4 Romanika i gotika.....	12
4.5 Renesansa i barok.....	12
4.6 Moderna i suvremena umjetnost.....	13
5. Branislav Dešković.....	13
6. Likovni izraz djece s glinom.....	14
7. ISTRAŽIVANJE.....	15
Zamisao i sadržaj istraživanja.....	15
Hipoteza i ciljevi.....	16
Postupak istraživanja.....	17
Rezultati istraživanja.....	19
Rasprava.....	31
Zaključak istraživanja.....	31
ZAKLJUČAK.....	33
Literatura.....	34
IZJAVA.....	35

UVOD

Kao i svaki oblik komunikacije, likovni jezik djece ima svoje osnovne simbole, strukturu, funkciju i značaj. Uvođenje djece u likovno izražavanje počinje igrom radi činjenice da igra ne završava konkretnim sadržajem nego daje mogućnost slobode izbora vlastitih sredstava i organiziranje igre na vlastiti način. I mlađa i starija djeca istražuju i oblikuju u skladu sa svojim stečenim iskustvima i mogućnostima stoga im je potrebno omogućiti veliki izbor materijala, a jedan od njih je i glina. Prva istraživanja počinju opipom: stiskanje, gnječenje, trganje, razvlačenje, udaranje po masi šakom ili dlanom (Došen Dobud, A., 2016).

Glina spada pod tehnike prostorno-plastičkog oblikovanja te je osobito podatan, topao i široko primjenjiv materijal. Posebnu vrijednost glina ima u tome što prilikom oblikovanja djeca mogu u glinu pretočiti svoje emocije poput veselja, tuge, ljutnje, tjeskobe, napetosti i slično. „Glina postaje medij za kanaliziranje osjećaja.“ (Rogulj, E., 2015). Rad s glinom utječe na emocionalno stanje, savršena je terapija protiv stresa te se na pristupu modeliranju mogu iščitati osjećaji osobe koja koristi glinu. Djeca u radu s glinom osim razvijanja motorike i vizualne percepcije, također razvijaju osjećaj za masu te za odnos volumena i prostora. U ovom radu cilj je istražiti ima li karakter osobe utjecaja na kiparski senzibilitet i pristupu modeliranja.

1. Likovni elementi

Svi su likovni elementi prisutni u svakom likovnom području, a to su točka, crta, boja, ploha, površina, volumen i prostor. Oni zajedno sudjeluju u gradnji likovnog dijela, a neki od njih su temeljni strukturni elementi pojedinog područja kao što su linija i boja za područje slikarstva te volumen i prostor temeljni elementi prostorno-plastičke forme.

„Čovjekovo likovno stvaralaštvo vezano uz oblikovanje volumena zove se kiparstvo ili struktura.“ (Jakubin, M., 2001). Govoriti o volumenu znači govoriti o raznim i bezbrojnim prostornim oblicima, a svaki prostorni oblik ima svoj obujam i zapreminu, istisnuće. Volumen može posjedovati unutarnji prostor ili biti zbijen i ispunjen nekom tvari, materijom stoga takav volumen nazivamo masom. Svojstva volumena proizlaze iz odnosa mase i prostora odnosno načina oblikovanja volumena, materijala kojim je volumen oblikovan te način obrade materijala stoga volumen može

po svojim svojstvima biti puni, prošupljen, obli, uglati, veliki, mali, statičan, dinamičan, raščlanjen, usmjeren u različitim smjerovima i slično.

Prostor ima tri dimenzije, visinu, širinu i dužinu, a kao likovni element vezan je uz prostorno-plastično oblikovanje. Veže se uz područje trodimenzionalnog oblikovanja kao što su modeliranje, građenje, kiparstvo, graditeljstvo i slično. Trodimenzionalnost, interijer ili unutarnji prostor i eksterijer ili vanjski prostor osnovna su svojstva prostora dok ostala svojstva proizlaze iz načina oblikovanja prostora, komponiranja oblika u prostoru i međusobnog odnosa oblika i prostora, odnosa veličina, karaktera i materijala i slično (Jakubin, M., 2001).

2. Likovne tehnike

Likovne tehnike su svi materijali, likovne instrumentarije i načini na koji ih umjetnik koristi pri oživotvorenju likovne ideje i pri umjetničkom oblikovanju nekog likovnog djela. Dije se prema području rada na tehnike plošnog oblikovanja i tehnike prostorno-plastičkog oblikovanja (Jakubin, M., 2001).

Likovne tehnike plošnog oblikovanja su crtačke, slikarske i grafičke tehnike. Crtačke tehnike su: olovka, kreda, ugljen, kemijska olovka, flomaster, lavirani tuš i sve tehnike rada tušem, a dijele se na suhe i mokre tehnike. Slikarske se poput crtačkih mogu podijeliti na suhe i mokre. Suhe su pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija, a mokre su akvarel, batik, gvaš, tempera, ulje i freska. Osnovni element slikanja je boja, koja se nanosi na podlogu izravno u obliku mrlja, poteza ili većih obojenih površina, a način nanošenja boje na podlogu daje specifičan likovni karakter slici i osobni pečat autora.

Tehnike postupka otiskivanja i umnažanja crteža pomoću matrice ili klišeja spadaju pod grafičke tehnike. Matrica može biti od drveta, linoleuma, metala, kamena i raznih drugih materijala stoga se prema načinu obrade matrice grafičke tehnike dijele na tehnike visokog, dubokog, plošnog i propusnog tiska. Neke grafičke tehnike su drvorez, linorez, gipsorez, kartonski tisak, bakrorez, suha igla, litografija, sitotisak i mnoge druge.

Tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja dijele se na kiparske i arhitektonske. U odgojno-obrazovnom procesu te se tehnike zovu tehnike modeliranja i tehnike građenja. Kiparske tehnike su tehnike u kojima se materijal oblikuje modeliranjem, građenjem, klesanjem, tesanjem, lijevanjem i slično. Neki od kiparskih materijala su

drvo, kamen, gips, metal, plastične mase, žica i tako dalje. Arhitektonske, građevinske materijale možemo podijeliti na kamen, drvo, beton, opeka, staklo, željezo, čelik, aluminij i mnogi drugi. Ti se materijali koriste kao konstruktivni materijali pri gradnji arhitektonskih izdanja.

U odgojno-obrazovnom procesu u području modeliranja i građenja koriste se materijali poput gline, glinamola, plastelina, žica, papira, drvo, karton i mnogi drugi didaktičko neoblikovani materijali.

3. Kiparstvo i kiparske tehnike

Kiparstvo je umjetnost oblikovanja volumena u prostoru. Neke od kiparskih tehnika su glina, glinamol, plastelin, gips, bronca, drvo, kamen, žica i tako dalje. Kiparstvo se po stupnju plastičnosti dijeli na punu plastiku (iz grčke riječi *plasso* što označava tvorim, oblikujem) i reljef. Puna plastika dijeli se na kip ili statuu i na mobil zbog svog svojstva da se oblikuje kao tijelo u prostoru koje je sagledivo sa svih strana.

Prema osnovnim likovnim karakteristikama, puna plastika dijeli se i na monolitnu ili apsolutnu masu, udubljeno-ispupčenu masu, prošupljenu masu, plošno istanjenu i linijski istanjenu masu. (Jakubin, M., 2001).

Mobil je pokretno prostorno tijelo koje se pokreće u zraku, a za razliku od statue, ne sagledava se krećući se oko nje već se mobil sam okreće te se potpuna slika doživljava u njegovom vlastitom kretanju strujanjem zrakom. Reljef označava ispupčenja ili udubljenja na plohi, volumen je oblikovan na plohi, odnosno nekoj podlozi. Svrstava se u tri grupe ovisno o visini izbočenja koja izlaze iz plohe u prostor, a to su visoki, niski i uleknuti reljef još poznat po nazivu duborez. (Jakubin, M., 2001).

3.1 Glina

Glina je vrsta zemlje koja nastaje raspadanjem stijena. Postoje nekoliko vrsta gline, a mogu se podijeliti na primarnu i sekundarnu glinu. Primarna glina ili kaolin je glina od koje se radi porculan, a sekundarna glina naziva se ilovača ili lončarska glina, koja se koristi za rad u školi. Takve gline ima u mnogim našim krajevima. Ako je kvalitetna sive je, svijetlosive ili plave boje; manje kvalitetna je žuta, smeđa ili crvena. Glina treba biti određene gustoće. Ako je presuha mrvi se, puca i tada joj dodajemo vodu. Ako je u glini previše vode, tada previše ostaje na rukama i ne zadržava izmodelirani oblik.

Glinu možemo obrađivati prstima i drvenim modelarskim nožićem ili letvicom. Glina se može obrađivati oduzimanjem, dodavanjem i modeliranjem. Osnovna tehnika rada glinom je modeliranje u kojoj se glina gnječi, savija, izvlači, utiskuje, prošupljuje i slično. Modelirati se može na nekoliko načina; modeliranje od jedne glinene mase, oduzimanjem od mase te dodavanjem odnosno građenjem oblika. Ti se načini modeliranja mogu međusobno kombinirati.

Prema Jakubinu glina je najpodatniji materijal u plastičkom oblikovanju jer njezin mekani plastički karakter dozvoljava vrlo raznoliku obradu površine oblika. Različitim likovnotehničkim pomagalicama (čačkalicom, drvenim daščicom, metalnim šiljkom) ubadanjem, grebanjem i utiskivanjem ostvaruje se tekture najrazličitijih plastičkih grafizma. Izrađene oblike u glini se suše na zraku ili u sušionici, no da se ti oblici ne bi lomili i mrvili moguće je te oblike peći. Oblici se peku u keramičkoj peći. Pečena glina dobiva veliku tvrdoću, lijepu crvenu boju i sjajniju površinu.

3.2 Glinamol i plastelin

Glinamol je po svojim karakteristikama sličan glini, no to je umjetna masa koja se proizvodi. On se brže suši od gline što dovodi do nekih problema pri modeliranju poput pucanja, krutosti, gubljenja elastičnosti i slično. Glinamolom se najčešće izrađuju minijturni oblici. Glinamol se ne peče i nema prirodno lijepu boju stoga se često boja temperom i raznim lakovima.

Za razliku od toga plastelin je već obojena umjetna masa koja se proizvodi u svim duginim bojama, te u crnoj i bijeloj. Odličan je za modeliranje, a pri tome kao ni glinamol ne prlja. Plastelin se može mijesiti, valjati, utiskivati i gnječiti, a može se i modelirati u razne oblike i likove. Kao likovni materijal u odgojno-obrazovnom procesu može se primijeniti kao i odlično sredstvo za razvoj fine motorike šake i prstiju.

3.3 Gips i bronca

Gips se prvenstveno koristi za izradu kalupa za lijevanje skulptura u bronci ili izradu lijevanje gipsane skulpture. Ako se želi izraditi gipsana skulptura, najprije se treba izraditi u glini model za izradu odljeva. Gipsani odljev može poslužiti i kao model za djelo u kamenu (Jakubin, M., 2001).

Za izradu brončanog kipa potrebno je najprije svoje djelo izvesti u glini, a zatim izraditi gipsani kalup. Nakon lijevanja rastopljene bronce u kalup moguće je brončani kip u daljnjem postupku glačati. Glačanjem se dobiva sjaj i boja odlivene bronce, dok se patiniranjem dobivaju tamniji brončani tonovi, slični bronci koja je duže vrijeme izložena prirodnom djelovanju zraka i vlage.

3.4 Drvo i kamen

Kao kiparski materijal, drvo se često koristi u likovnoj umjetnosti. Osnovni način obrade je tesanje, rezanje odnosno odstranjivanje suvišnog da bi se došlo do željenog oblika. Na konačan oblik kipa i na način obrade utječu oblik drvenog debla, čvrstoća i njegova skulptura. Drvo se može obraditi grubo i rustikalno ili izgllačati finom obradom, a može se i ostaviti prirodna boja drveta ili obojiti raznim bojama za drvo (Jakubin, 2001). Moguće ga je i polirati, bojati i lakirati zavisno o ideji kipara.

Kamen ima svoj specifični karakter, tvrdoću, boju, težinu, zgusnutost pa se u kiparstvu koriste različite vrste kamena, od mekanih pješćanih do mramora. Karakter kamena utječe na likovni karakter djela te na samu obradu kamena. Pri izradi kipa u kamenu koristi se gipsani odljev kao model za konačno djelo, ali se kamen može klesati i obrađivati bez prethodno učinjenog gipsanog modela.

3.5 Žica, lim, aluminijska i bakrena folija

Za likovno izražavanje i stvaranje, žica je vrlo pogodan materijal jer žicom se stvara prostorni crtež. Žica se presavija i kreće u svim smjerovima u prostoru te se tako dobiva trodimenzionalni oblik odnosno volumen tijela. Zbog elastičnosti žice mogu se stvarati različiti oblici apstraktnog i figurativnog karaktera.

Lim, aluminijska i bakrena folija koriste se za izradu plitkih i uleknutih reljefa. Osim reljefa mekanim limom može se oblikovati puna plastika savijajući i režući lim. U radu s djecom može se koristiti folija od ambalaža poput poklopac jogurta, vrhnja i slično. U takvom radu, likovni sadržaj se najprije skicira, a zatim se na podlozi sadržaj utiskuje u foliju.

3.6. Papir plastika i kaširanje

Pod pojmom papir plastika podrazumijeva se trodimenzionalno oblikovanje papirom koje se ostvaruje različitim urezivanjem u papir, presavijanjem i lijepljenjem. Ovaj

način stvaranja likovnog sadržaja praktičan je i jednostavne uporabe, a uz to primjenjiv je u gotovo svim okolinama je papir vrlo dostupan.

Papir plastika se može izrađivati kaširanjem, odnosno sljepljivanje slojeva novinskog papira preko nekog kalupa ili gužvanje, savijanje i sljepljivanje novinskog papira u skulpturalne oblike (Jakubin, M., 2001).

4. Povijesni pregled kiparstva

4.1 Počeci likovnog izražavanja

U povijesti umjetnosti tragovi ljudskog izražavanja kiparskim tehnikama prisutni su od prehistorije do danas (Tanay, Kučina, 1995). Početak likovnog stvaralaštva javlja se u razdoblju paleolita čiji se početak računa otprilike od 30 000. god. pr. Krista (Damjanov, J., 2007). Čovjek paleolita uglavnom živi u prostorima prirode, u špiljama stoga se prvi oblici umjetnosti nalaze upravo na stijenama špilja. Jedna od glavnih obilježja likovnog izražavanja u paleolitu jest istovjetnost simbola i prikaza što se uočava na kipićima poznatijim po nazivu orinjaške Venere. Te kamene figurice prikazuju žensko tijelo i simboliziraju plodnost i majčinstvo. Osim kamena za izradu figura koristile su se i kosti i glina, a figure životinja u borbi nađene u špilji Trois Freres izrezbarene iz jelenovih rogova (Damjanov, J., 2007). Prikaz životinja jest realističan te je simbol lova i hrane.

Pojavom zemljoradnje i lončarstva javljaju se i glinene posude, iako prve zemljoradničke kulture ne poznaju još keramiku. „Posude od gline izrađivale su se tako da su se stijene postupno izvlačile i istančavale između prstiju i palca.“ (Damjanov, J., 2007). Posude su uglavnom jednostavne, bez podnožja i bilo kakvih ukrasa no ima i onih složenijih, oslikanih te one koje na površini imaju izvedeni ornament. Ornamente čine elementi, motivi geometrijskog ili apstraktnog karaktera koji se ponavljaju, razvijaju i nastavljaju.

4.2 Umjetnost Egipta i Mezopotamije

„Razvojem civilizacije i svladavanjem tehničkih mogućnosti oblikovanja, mekanu glinu zamjenjuje bronca u Mezopotamiji, a drvo i različite vrste kamena u egipatskoj umjetnosti.“ (Tanay, Kučina, 1995). U punoj plastici masa je dominantna kao što je to i u arhitekturi egipatske kulture. Skulptura suca nome Kaia iz V. dinastije prikaz je glavnih karakteristika egipatske skulpture, a to su stroga frontalnost prikazanog lika, vertikalno postavljena statična masa ta zanemarivanje pojedinosti i individualnih

karakteristika već izražavanje osnovnih osobina (Damjanov, J., 2007). Kod svih skulptura prisutan je frontalan stav i statičnost.

Mlada žena s lotosom primjer je egipatskog reljefa koji je posve nizak, a glavni elementi su obrisne linije dok su haljina i kosa stilizirano prikazane. Kao što je to i u egipatskom slikarstvu, lice i noge su u profilu, a oko i gornji dio tijela su *en face* (Damjanov, J., 2007). Skulpture i reljefi u Mezopotamiji ne razlikuju se puno od egipatske kulture.

4.3 Grčka i rimska umjetnost

Kiparstvo je, uz keramičku umjetnost, došlo do naročitog izražaja u grčkoj umjetnosti te se razvilo u glavnu umjetničku tehniku. Glavna djelatnost umjetnika bila je prikazivanje lika čovjeka i božanstva koja su također imala ljudske karakteristike (Tanay, Kučina, 1995). Najstariji kipovi imali su ukočeni statični karakter do pojave Fidije, najslavnijeg kipara toga vremena, koji sa svojim učenicima stvara idealne proporcije ljudskog tijela bogatih pokreta i stavova, naglašenih anatomskih detalja i ljepote izražene u kamenoj masi (Tanay, Kučina, 1995).

Snažno realističko ekspresivno portretno kiparstvo razvijalo se u rimskoj umjetnosti. Portreti značajnih ljudi rimske povijesti koji su se istakli kao državnici, ratnici ili filozofi prikazani su u mramoru i bronzi (Tanay, Kučina, 1995).

4.4 Romanika i gotika

U srednjem vijeku kiparstvo je vezano za crkvenu arhitekturu, pa tako je romaničko kiparstvo podređeno arhitektonskoj zamisli crkve. Romaničko kiparstvo je prenošenje slika iz minijatura u kamen čiji su figuralni prikazi izvedeni jednostavno, no s mnogo deformacija, što daje dojam ekspresije (Tanay, Kučina, 1995). Fasade i unutrašnjost crkve su ukrašene kipovima i reljefima s naglašenom religioznošću.

U gotičkoj umjetnosti, kiparstvo doživljava svoj procvat. Religiozni poticaji umjetnika odražavaju se u samostojećim kipovima, reljefima te unutarnjim i vanjskim prostorima katedrala ili portala. Od materijala koristio se mekani kamen, drvo, mramor, bjelokost i zlato (Tanay, Kučina, 1995).

4.5 Renesansa i barok

„Renesansna umjetnost diže čovjeka na rang boga kao idealno i realno biće koje postaje mjera svih mjera.“ (Tanay, Kučina, 1995). Materijali kojima su se služili

renesansni umjetnici su bronca, keramika, mramor, kamen, drvo i plemeniti metali. Teže monumentalnim djelima, novim prostorima i perspektivnim koncepcijama što se održava u djelima Donatella, Andrea del Verrocchio te kod mnogih drugih renesansnih umjetnika. Svakako uz renesansu povezuje se stvaralaštvo velikog umjetnika Michelangela, autora vrhunskog djela kiparske umjetnosti „Davida“, koji je poznat po specifičnom načinu klesanja (Damjanov, 2007).

U kiparskim djelima baroka, svjetlo i sjena naglašavaju zanos i nemir i religiozno uzbuđenje. Primjer takvog djela jest „Sv. Tereza u ekstazi“ umjetnika Giana Lorenza Berninija (Tanay, Kučina, 1995).

4.6 Moderna i suvremena umjetnost

Novo doba donosi revolucionarne pomake u kiparskoj umjetnosti 19. i 20. stoljeća što je vidljivo u novim tendencijama i shvaćanjima koje su se odrazile u likovnim poticajima i odabiru materijala (Tanay, Kučina, 1995). Kompozicije kiparskih djela statične su, dinamične, goleme ili pak minijaturene, a materijali su plastika, poliester, staklo, specijalni likovi, pleksiglas i mnogi drugi. Veliki je broj suvremenih umjetnika koji su snagom svoje individualnosti ostavili značajne tragove u modernom kiparstvu poput Rodina, Brancusija, Moorea i hrvatskog kipara Ivana Meštrovića (Tanay, Kučina, 1995).

5. Branislav Dešković

Branislav Dešković istaknuti je hrvatski kipar rođen 1883. na otoku Braču. Zauzima istaknuto i specifično mjesto u povijesti hrvatskog kiparstva prvih triju desetljeća 20. stoljeća (Priatelj, K., 1983). Dešković kao umjetnička ličnost i danas je sigurno najpoznatiji i najpopularniji kao animalist čiji je glavni izvor inspiracije bio sam život. Smatra se prvim impresionistom hrvatskog kiparstva. Školovao se u Veneciji, Beču i Parizu. Kao dobrovoljac otišao je u rat u Crnu Goru 1914. godine, od 1921. godine živio je u Splitu (Kečkemet, D., 1993).

Najraniji Deškovićevi radovi, nastali pod utjecajem akademskog školovanja i talijanskih verista (Kečkemet, D., 1993). Pod utjecajem Rodinove skulpture razvio je u Parizu stil rada blizak impresionističkom s realističkim obilježjima. Utjecaj P. P. Trubeckoga bio je odlučujući u njegovu radu na animalističkoj plastici. Tijekom čitavog svog života bavio se lovom gajeći osobitu ljubav prema psima i konjima (Priatelj, K., 1983). S osobitom ljubavlju i majstorstvom u obradbi gline modelirao je

pse i konje u karakterističnim stavovima. Neka od njegovih djela su *Pas koji se češe*, *Naglo zaustavljeni pas*, *Bosanac na konju*, *Pas na tragu*, *Odmor*, *Irski seter*. U svome stvaralaštvu koristio je kamen, glinu i broncu.

6. Likovni izraz djece s glinom

Sposobnost likovnog stvaranja i izrađivanja urođena je svim ljudima pa tako i svoj djeci. Javlja se kao rezultat individualnog likovnog rada koji pretpostavlja individualna viđenja, poimanja i ideje te pronalaženje i stvaranje vlastitih oblika kojima će ta viđenja, poimanja i ideje izraziti (Belamarić, D., 1987). Likovne stvaralačke sposobnosti razvijaju se ili oslabljuju ovisno to tome koliko je pojedinom djetetu pružano ili uskraćeno pravo njegove individualnosti. Modeliranje ima izuzetan značaj u kreativnom izražavanju djece stoga posebnu vrijednost imaju neoblikovani materijali poput gline, plastelina, papira, pijeska i slično (Nenadić-Bilan, D., 1987).

Oblikovanje u glini vrlo je blisko djeci te u prvim susretima s glinom djeca pokazuju veliki interes za sam materijal. Djeca glinu gnječe, mijese, plješću po njoj, otkrivaju da glinu mogu valjati, utiskivati, stanjivati i otkidati uživajući u dodiru s tim materijalom (Belamarić, D., 1987). Glina za djecu ima interesantno svojstvo, jedan se komad gline može neprekidno smanjivati i povećavati te kidanjem nastaje manji dio koji se također može smanjivati i povećavati. U oblikovanju gline i sličnih materijala na samo stvaranje oblika utječe trodimenzionalnost ili prostornost oblika te svojstva samog materijala.

„Kada zadovolje i ispune potrebu za taktilnim iskustvom s glinom, djeca počinju stvarati prve oblike. Svaki taj oblik, u danom momentu djetetu postaje simbol za neki konkretni oblik, pojavu ili pojam, odnosno element od kojeg će stvarati neku veću cjelinu.“ (Belamarić, D., 1987). Djeca u dobi od dvije do četiri godine koriste tri osnovna oblika pri modeliranju, a to su kuglica, štapić i pločica. Nizanjem i kombiniranjem tih oblika stvaraju željene oblike. Osim simbola nastala od osnovnih oblika i veći neoblikovani komad gline može postati simbol za određene predmete.

Djeca u dobi od četvrte do pete godine grade složenije simbole od gline istražujući bitne dijelove simbola kojeg grade te se zadovoljava simboličnim prikazom predmeta ili simbola. Oblici u glini djece u dobi od pete do šeste godine pa i kod starije djece postaju određeniji, čvršći i svojim se proporcijama približavaju stvarnim vizualnim vrijednostima (Belamarić, D., 1987). No, dijete se više ne zadovoljava simboličnim

iskazom oblika već istodobno traže za onim što nekom obliku daje karakter te njegovo vizualno obilježje.

U oblikovanju glinom djeca često „crtaju glinom“ praveći tanke izdužene oblike i od njih stvaraju oblike na isti način kako to rade crtaćim sredstvima (Belamarić, D., 1987). Faza „crtanja glinom“ traje dulje ako djeca rijetko rade s glinom, a kraće ako im je omogućeno slobodno i stvaralačko oblikovanje te time stalno otkrivaju nova svojstva i nove načine i mogućnosti izražavanja. U radu s glinom, djeca razvijaju osjećaj za težinu oblika, njihovo učvršćivanje i lijepljenje. Iako neke ideje i sadržaje djeca ostvaruju kao cjelovite oblike nastale od jednog komada gline što daje obliku istodobno i dinamičnost i cjelovitost.

Djeca spontano pronalaze načine da naprave manje oblike i elemente te da ih sastave, no isto tako pronalaze način stanjivanja gline i pravljenja većih ploha koja se lako savijaju. Često djeca odabiru istanjene i zakrivljene oblike kada žele izraziti nekonkretne ili suptilne sadržaje (Belamarić, D., 1987).

7. ISTRAŽIVANJE

Zamisao i sadržaj istraživanja

Zamisao istraživanja jest da se induktivnim pristupom utvrdi utječe li karakter i osobine djece na njihov pristup modeliranju te na njihov kiparski senzibilitet. Osmišljeno je istraživanje u trajanju od tri dana. Proučavajući djetetov pristup modeliranju obraćat će se pažnja da djetetov fokus, na izdvojeno vrijeme koje je posvećeno modeliranju, karakter djeteta, djetetova perspektiva skulpture i slično. Uspoređivat će se dječji radovi kako bi se utvrdila razlika i/ili sličnost između karakterno različite i slične djece.

Motiv istraživanja jest životinja, a tehnika koja će se koristiti jest glina. Unutar tri dana djeci će biti predstavljen životni rad hrvatskog animalista Branislava Deškovića. Prvog dana djeca će uz ponuđen slikovni prikaz skulpture *Turčin na konju* (B. Dešković, 1908.) izraditi vlastite skulpture konja po uzoru na Branislava Deškovića. Dječji rad će biti praćen i fotografiran. Sljedeći dan djeca će imati pravo iskustvo životinje. Posjetit će Hipodrom Zagreb gdje će imati vremena proučiti konja, doživjeti njegove dimenzije i proporcije i tako dalje. Nakon posjete izrađuju skulpture na temelju sjećanja na viđenu životinju. Posljednji dan djeci će ponovno biti ponuđen

slikovni materijal, odnosno prikaz skulpture Branislava Deškovića, a na dječji likovni izražaj utjecat će i proživljeno iskustvo životinje.

Slika 1. Branislav Dešković, *Turčin na konju*¹

Pretpostavka je da će povučena djeca, djeca manjeg samopouzdanja te introverti izrađivati skulpture manjih dimenzija s nesigurnijim pristupom, te mogućom manjom željom za rad. Djeca ekstroverti, djeca većeg samopouzdanja te popularna djeca sigurnije će raditi s glinom, njihove forme bit će veće te će obraćati pažnju na cijeli izgled skulpture, dok će ona nesigurnija djeca obraćati pažnju na detalje koji su drugima neprimjetni ili nebitni. Pretpostavlja se da će se svakako vidjeti utjecaj društva za vrijeme oblikovanja gline. U tri dana izrade iste skulpture očekuje se napredak u likovnom izražavanju, no i sličnosti kojima djeca pokazuju svoj kiparski senzibilitet.

Hipoteza i ciljevi

Hipoteza: Karakter i osobine djece uočiti će se na njihovoj primjeni, uporabi i pristupu modeliranju gline.

Ciljevi:

- a) Utvrditi sličnost u ponašanju djece i njihovom kiparskom senzibilitetu.
- b) Analizirati pristupe modeliranju djece.
- c) Ispitati koliko iskustvo djece utječe na njihov likovni izričaj već poznatog likovnog sadržaja.

¹ Branislav Dešković, *Turčin na konju* – Mrežna stranica:
https://www.europeana.eu/portal/hr/record/2026118/GALUM_0018.html

Postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno u DV „Trnsko“, Žarka Dolinara 11 u razdoblju od 10.9. do 12.9.2018. u predškolskoj skupini. U grupi je upisano 25 djece u dobi od 5 do 6 godina. Istraživanje je provedeno u skladu s Etičkim kodeksom istraživanja s djecom.

1. Dan

U istraživanju je sudjelovalo 21 djece, a od toga bilo je 9 djevojčica i 12 dječaka. Ujutro kada su se svi okupili započeli smo razgovor o umjetniku Branislavu Deškoviću, o kiparima te kipovima to jest skulpturama koje su vidjeli u gradu. Nakon razgovora pokazala sam im fotografije Deškovićevih skulptura kao što su *Pas koji se češe*, *Bosanac na konju*, *Pas na tragu* te *Turčin na konju*.

Zatim se podijelila glina svakom djetetu i zamolilo se od njih da naprave svoju skulpturu konja kao da su oni kipari. Djeca nisu imala iskustva u radu s glinom s toga im je prvo iskustvo bilo teže, no kasnije su govorili „*bilo je teško dok nisam skužio, a onda je samo trebalo prepoloviti glinu i bilo je lakše*“ (Luka, 5,5 god.). Rad s glinom usporedili su s plastelinom, no glina im se više sviđala jer se s njom lakše raditi. Dječak Lukas (6 god.) se nije složio s time jer plastelin je u boji što mu se više sviđa. Na samom početku svog rada većina djece je radila palačinke i lupala je planom u glinu. Nekolicina su odmah započela trganjem gline i slaganje kompozicije. Većina je započela izradom nogu koja su kod gotovo sve djece bila valjci. Cijela likovna aktivnost trajala je dosta kratko, a posvećeno vrijeme djece se razlikovalo. Kao što je bilo pretpostavljeno, na radovima djece vidio se utjecaj društva, odnosno oponašanje načina i pristupa modeliranja za jednim stolom. Tako su 4 djevojčice koje su sjedile za istim stolom napravile skulpture plošne forme i naglaskom na oči i osmijeh životinje. Osim toga 3 dječaka koja su bila nezadovoljna sa svojim skulpturama su obrazložila kako ustvari nisu radila skulpturu konja već puža.

2. Dan

Drugoga dana sudjelovalo je 20 djece, 8 djevojčica te 12 dječaka, iako je 13. dječak odustao od aktivnosti. Dan je započeo odlaskom na zagrebački Hipodrom gdje su nas proveli po štalama, stazama i livadama. Djeca su imala priliku sagledati konja iz svih perspektiva, spoznati njegove dimenzije, uočiti

veličinu pojedinih dijelova tijela, vidjeli su konja u različitim pozama i slično. Osim toga, imali su priliku opipati konja, osjetiti teksturu njegove dlake i grive te su uočili razlike između pojedinih vrsta konja. Nakon povratka u skupinu od djece je bilo zamoljeno da izrade skulpturu jednog od viđenih konja na Hipodromu. Pri davanju uputa za aktivnost javilo se nezadovoljstvo kod nekolicine djece pa je stoga i odustao jedan dječak. Ostali su krenuli u izradu skulptura. Djeci je glina bila prirodnija i lakše su je koristili nego prethodni dan. Smislenije su razmišljali kako oblikovati, koliko gline iskoristiti za pojedini dio tijela te kako da skulptura bude što vjerodostojnija zamišljenom konju. Kao i prvoga dana vidio se utjecaj društva no u puno manjoj mjeri nego prethodnog puta. Kod neke djece se ponavljao isti obrazac ponašanja, dok su neka djeca u potpunosti promijenila svoj način izražavanja. Likovna aktivnost trajala je jednako dugo kao i prethodnog dana, no 4 djece izrađivalo je skulpturu dulje od ostalih te su obraćali pažnju na detalje na koje drugi nisu. Djevojčica (5,5 god.) ostala je najdulje u aktivnosti te je izradila čak dvije skulpture konja. Prije istraživanja, pretpostavka je bila da će se skulpture introvertne i ekstrovertne djece razlikovati po samom izgledu i dimenzijama skulptura. Nakon 2. dana vidljivo je da ne mora značiti da će se između takve djece uočavati razlika na temelju njihovih skulptura, no svakako se uočava na temelju pristupa aktivnosti. Na radu djece je vidljivo koliko su samouvjereni u svoje vještine modeliranja te u svoje vještine realiziranja svojih vizija.

3. Dan

Posljednji dan u istraživanju je sudjelovalo 21 djece, od toga 7 djevojčica te 14 dječaka. Svi prisutni su sudjelovali te nije bilo odustajanja tijekom izrade skulptura. Na stolu su im bile ponuđene fotografije skulpture Turčin na konju (B. Dešković, 1908.) te kako je aktivnost krenula bile su im dodane plastične igračkice konja. Kod neke djece se primijetio kontinuitet pri modeliranju, osobni stil razmišljanja te se kod pojedinaca razvila želja za eksperimentiranje. Ponovno se kod neke djece primijetilo da njihov pristup modeliranju ovisi o društvu pored kojeg sjedi te se zbog toga ne vidi ni mala sličnost u skulpturama u protekla tri dana. Djevojčica Klara (5,5 god.) koja je ostala najdulje u aktivnosti drugoga dana, ostala je najdulje u aktivnosti i trećega dana te je uz izradu skulpture odlučila napraviti utisak plastične igračkice konja u glinu čime je dobila nizak reljef. Iako, su se posljednji dan djeca najmanje radovala

aktivnosti, njihovo vrijeme posvećeno izradi, njihov fokus te uspješnost skulptura bila je najveća.

Rezultati istraživanja

U rezultatima istraživanja bit će prikazane fotografije skulptura djece uz kratku analizu i opažanja tijekom trajanja istraživanja. Fotografije su postavljene redom kojim su i nastajale; prva fotografija je rezultat prvoga dana, a posljednja je rezultat trećeg dana.

1. Alisa, 6 godina

Od prvog dana djevojčica je radila baš kao što se od nje tražilo bez da je obraćala pažnju na druge. Radila je skulpture uspravnih glava, čvrstih nogu i dugog repa. Skulpture koje je radila uz prikaz Deškovićeve skulptura imaju tron čime je dodatno učvrstila svoje skulpture. Udubljenima na glavi stvoren je dojam lica. Oblici ovih skulptura su čvršći, određeniji i svojim proporcijama bliski stvarnim proporcijama životinje. Uspoređujući skulpture vidljivo je da je odlazak na Hipodrom imao utjecaja na proporciju tijela, stoga su noge dulje, a trećega dana dodani su tada ne naglašeni oblici kao što su to uši i rep.

2. Bruna, 6 godina

Djevojčica je od prvoga dana radila skulpture plosnate forme, a svojim utiskivanjem je prekrivala dijelove spajanja. Uglavnom je sjedila s istim djevojčicama za stolom što objašnjava zbog čega su mnoge od njih radile plošne skulpture s naglaskom na lice, odnosno oči i osmijeh. Prvoga dana proporcije tijela nisu bile stvarnim te su nejasni

dijelovi trupa i nogu. Nakon toga njezin likovni izričaj postaje jasniji i bliži stvarnosti. Kao i kod djevojčice Alise posljednji dan su dodani detalji kao uši i rep.

3. David, 5,5 godina

Ono po čemu se od prvoga dana dječak David isticao od drugih jest njegov način modeliranja. Dječak se trudio raditi forme iz jednog komada bez rastavljanja i sastavljanja. Prvoga dana njegova skulptura je bila relativno apstraktnog izgleda stoga je dječak, uspoređujući se s drugom djecom, osjetio nezadovoljstvo. Objasnio je kako u stvari nije izrađivao konja, već puža. Drugoga dana izradio je vrlo čvrstu skulpturu s proporcionalno prevelikim nogama i premalom glavom te uspoređujući izgled skulpture te samopouzdanje dječaka vidljiv je veliki pomak. Posljednji dan dječak se vratio na apstraktni prikaz konja no ovoga puta vrlo samouvjereno i zadovoljno svojom skulpturom.

4. Dorja, 6,5 godina

Svakoga dana djevojčica je pokazala svoj kiparski senzibilitet i svoj pristup modeliranju izrađujući vrlo glatke i plošne forme. Djevojčica je nakon dodavanja i spajanja pojedinih dijelova lika glađenjem i lupkanjem prekrila mjesta na kojima se oni spajaju i time je utjecala na drugu djecu oko nje da učine isto.

5. Fabian, 5,5 godina

Prvog dana dječak je izradio konja iz jednog komada gline uz dodatak ušiju. Iz valjkastog oblika dobiva polukrug što predstavlja cijelo tijelo konja (glava, trup i noge). Nakon toga njegov likovni izričaj se promijenio i po uzoru na neke vršnjake počinje raditi plošne skulpture s vrlo bliskim proporcijama stvarnom liku konja. Dječak nikada nije pokazivao uzbuđenje i zadovoljstvo za vrijeme aktivnosti, stoga me vrlo ugodno iznenadilo vidjeti posljednji dan dvije skulpture konja uz objašnjenje: „Danas mi je bilo lagano, pa sam napravio dva.“

6. Fabijan, 6 godina

Dječak je izradio veliku, čvrstu i statičnu skulpturu napravljena s prirodnim osjećajem za povezivanje stoga skulptura izgleda kao da je od jednog velikog komada gline. Utiskivanjem stvorio je dojam da konj ima lice, a razvlačenjem napravio je kosu i rep. Dječak je sudjelovao svakoga dana u istraživanju no zbog velikog uzbuđenja odnio bi svoje skulpture sušiti te su tako njegove skulpture nestale u gomili i nisu bile fotografirane. I u slobodnoj igri davao je do znanja da postupa onako kako on želi unatoč uputama stoga ne čudi što njegove skulpture nisu fotografirane. Unatoč tome sudjelovao je u aktivnostima svakoga dana uz veliku dozu uzbuđenja.

7. Filip Š., 6 godina

Kako su dani prolazili tako su i dimenzije njegovih skulptura rasle. Prvog dana izradio je figuru manju od figura svojih vršnjaka. Svakoga dana izrađivao je skulpture kao da gradi odnosno slaže neku vrstu slagalice. Nije prekrivao mjesta na kojima su se određeni dijelovi spajali, a sve su skulpture izgrađene od otprilike četiri komada gline. Dječak se vrlo kratko zadržavao u aktivnosti te je njegov pristup bio brzoplet. Ono po čemu se svakako razlikuje od druge ispitanice djece jest broj noga koji je uvijek dva.

8. Filip Ž., 5,5 godina

Prvog dana izradio je gotovo najmanjih dimenzija skulpturu. Verbalno se žalio na težinu zadatka aktivnost te je brzo odustao od izrade. Zbog nezadovoljstva, kao i neki drugi, rekao je da je izradio puža iako je vidljivo da je pokušao izraditi noge. Drugoga dana nije htio sudjelovati u aktivnosti unatoč poticajima i motivaciji. Posljednji dan kada su sva djeca obećala da će se potruditi i da će dati sve od sebe, pridružio im se izradi i vrlo je uspješno izradio skulptura konja. Iako malih dimenzija, dječak je odlično pogodio proporcije konja te je na vrlo jednostavan način pokazao da primjećuje uši, grivu i slično.

9. Ivano, 5,5 godina

Dječak je minimalno uložio vrijeme i trud te je prva dva dana izradio malene figurice koje svojim izgledom ne podsjećaju na konja. Tek posljednjeg dana kod dječaka je bila vidljiva neka unutarnja motivacija te je tako i nastala prva skulptura konja. Vrlo tanku plohu iskoristio je kao trup konja, a na gornjoj strani dodao je vrlo plosnatu glavu i rep. S donje strane spojene su četiri vrlo male i kratke noge.

10. Jakov, 5,5 godina

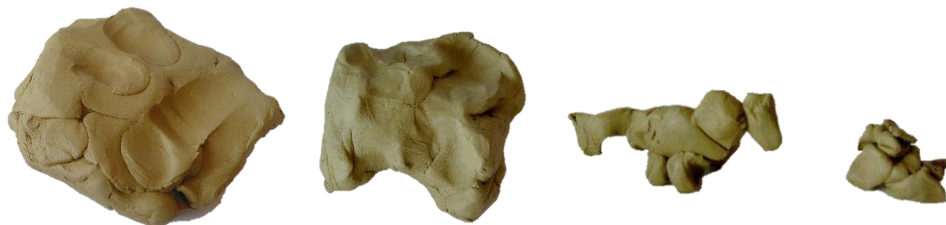
Dječak Jakov imao je vrlo sličan proces modeliranja kao što je imala djevojčica Alisa. Kada su bile ponuđene fotografije Deškovićeve skulpture, dječakove skulpture dobile su tron na kojem stoje. Čvrste i statične figure na neki način pokazuju realan prikaz konja s nešto većim ušima nego u stvarnosti.

11. Jan., 5,5 godina

Kroz sva tri dana vidljiv je isti stil i način oblikovanja uz gotovo ni mali napredak. Tijelo konja je debelo, a noge su kratke i tanke pa skulptura ne može samostalno stajati. Dječak se veselio aktivnostima i uvijek je među prvima završavao. Posljednjeg dana rekao je: „*Ja sam već sanjao točno kako ću napraviti konja*“.

12. Kristijan, 5,5 godina

Već u prvim trenucima prvoga dana pokazivao je veliko nezadovoljstvo i tugu zbog preteškog zadatka. Nakon dugog probavanja i eksperimentiranja, odustaje skupljajući svu glinu šakom i iscrtava prstom pognuto lice. Sljedeći dan na riječi poticaja počinje plakati te opet nakon frustracije skuplja svu glinu šakom. Posljednji dan skuplja hrabrost te odlučno i zadovoljno stvara dvije skulpture konja. Iako malih dimenzija, uspješno su pogođene proporcije te skulpture liče na lika konja.

13. Klara, 5,5 godina

Od prvoga dana najdulje ostaje u aktivnosti te vrlo samouvjereno započinje izradu konja. Prvoga dana skulptura je glatke forme uz dinamičan privid jer skulptura konja izgleda kao da korača. Kako bi skulptura u tome bila stabilna, djevojčica je napravila veći rep. Drugoga dana odmah na početku tražila je dodatno glinu kako bi imala dovoljno za izradu više figurica koje su za razliku od prvoga dana detaljnije. Noge su opet napravljene u iskoraku, no ovaj put ne stoje samostalno. Posljednjeg dana izrađuje brzo te relativno malu figuricu kako bi ostatak gline iskoristila za utisak igrčke u glinu čime dobiva nizak reljef. Djevojčica Klara najviše je eksperimentirala te je najdulje ostajala u aktivnosti.

14. Lana, 5 godina

Kod djevojčice Lane se vidio utjecaj društva jer je oponašala načine oblikovanja gline npr. lupkanje i udaranje po glini kako bi se dobila tanka i glatka ploha te lice. Dimenzije, proporcije, stil i pristup modeliranja se nije promijenio u dva dana koliko je djevojčica i sudjelovala u istraživanju.

15. Luka, 5 godina

Vizualno skulpture dječaka L. izgledaju kao da su najprije raskomadani komadi gline, a zatim spojeni u cjelinu bez prikrivanja mjesta spajanja. Na skulpturama je nejasno što je glava, a što rep te su noge vrlo kratke. Sve su skulpture čvrste i samostalno stoje. Dječaka nije zanimala izrada skulptura od gline jer mu je najprije bilo teško i nepoznato no kasnije objašnjava kako mu se glina sviđa više od nekih drugih kiparskih tehnika.

16. Lukas, 5,5 godina

Dječak je verbalno konstantno pokazivao nezadovoljstvo zbog zadatka aktivnosti te prvoga dana propušta aktivnost. No drugoga dana kada je aktivnost počela, ostao je dulje u aktivnosti od većine djece. Omjer glave na ostatak tijela uspješno pogađa te obraća pažnju na grivu, uši i rep. Posljednji dan ponavlja vrlo sličan način rada.

17. Marjeta, 5,5 godina

Prvoga dana djevojčica izrađuje plošnu skulpturu na kojoj nije dovoljno jasno što koji dio prikazuje. Drugoga dana ponavlja plošnu skulpturu s jasnijim prikazom. Oba dana trgala je glinu u spljoštene pločice i oblike koje je lijepljenjem povezala u cjelinu. Posljednji dan svoju skulpturu uništava i skuplja i jednu veliku plohu te oponaša niski reljef koji je napravila djevojčica Klara. Zbog neuspješnog utiska opisuje kako je ustvari napravila samo glavu konja.

18. Matej, 6 godina

Dječak Matej prvoga dana stvara iz velikog komada formu konja koju je ostvario utiskivanjem u veliki komad. Jedino što je naknadno dodano su uši. Iako nisu jasno prikazani dijelovi tijela konja, na apstraktni način ostvaruje privid konja. Drugoga dana dječak nema motivaciju te skuplja glinu šakom i iscrtava oči i osmijeh. Treći dan dječak na plošnu plohu slaže kompoziciju trgajući male komade gline te slažući male pločice gline. Time je stvorio skulpturu konja i čovjeka kako je na skulpturi Branislava Deškovića.

19. Nika, 6 godina

Prvoga dana svojim načinom rada nije se razlikovala od ostalih djevojčica koje su sjedile za tim stolom. Svakoga dana njezine skulpture su plošne s tankim nogama i naglaskom na oči i osmijeh. Drugoga dana nakon posjeta Hipodroma djevojčica je drugačije oblikovala glavu konja. Umjesto na je naglasak na izrazu lica, djevojčica obraća pažnju na sam oblik glave te udubljenjima stvara privid lica, a izduljivanjem tog oblika stvara njušku konja. Zadnji dan ponovno oblikuje glavu na isti način kao prvoga dana, a skulptura se razlikuje samo po grivi.

20. Noa, 6 godina

Na skulpturama dječaka vidi se postupno napredovanje u oblikovanju i sigurnosti u radu s glinom. Prvoga dana radi izrađuje sitnu skulpturu s najosnovnijim dijelovima tijela bez obraćanja na ikakve detalje. Sljedeći dan mijenja predodžbu o obliku glave te zbog težine glave i tijela umjesto noga stavlja pod tijelo tron. Posljednji dan dječak odlučuje napraviti repliku Deškovićeve djela te svojoj skulpturi dodaje figuru čovjeka te tron. Oblikovao je sve dijelove tijela no bez obraćanja pažnje na detalje.

21. Sara, 6 godina

Djevojčica je sudjelovala u istraživanju samo prvoga dana te je tada pokazala da ne obraća pažnju na rad ostale djece. Sjedila je za stolom gdje su sva djeca radila plošne figure, a djevojčica je svoju skulpturu izradila spajajući oblike valjkastog oblika.

22. Vihor, 5,5 godina

Svakoga dana dječak je svojim skulpturama dodao tron na kojima stoje, a vizualno njegove skulpture su zatvorene. Prvog dana je više obraća pažnju na detalje poput koji su svi dijelovi konja te što konj ima na sebi, dok se na skulpturi s trećeg dana to ne vidi. Trećega dana skulptura se sastoji od plohe kao trona, velikog komada gline što predstavlja glavu i tijelo te četiri kuglice koje predstavljaju noge. Osim toga prstima je udubio tri točke koje predstavljaju lice konja.

23. Žana, 6 godina

Djevojčica je svakoga dana završavala s aktivnošću prva te se ne njenom likovnom izražavanju vidi veliki utjecaj drugih. Naime uspoređujući skulpture od pojedinih dana ne vidi se sličnost ni povezanost u pristupu modeliranja. Za razliku od prvog i trećeg dana djevojčica je izradila plošnu skulpturu. Posljednji dan djevojčica ponavlja skulpturu na tronu s niskim gotovo neprimjetnim nogama no s brojniji detaljima od prethodnih dana.

Rasprava

Postavljena hipoteza da će se karakter i osobine djece uočiti na njihovoj primjeni, uporabi i pristupu modeliranju gline pokazala se istinitom. No, samo se neke osobine djece očituju na uporabi gline, a to je prvenstveno samopouzdanje i samouvjerenost djece.

Tijekom istraživanja utvrđivale su se sličnosti u ponašanju djece i njihovom kiparskom senzibilitetu, analizirali su se pristupi modeliranja djece te se proučavalo koliko je iskustvo djece utjecajno na njihovi likovni izričaj već poznatog likovnog sadržaja.

Rezultati istraživanja nisu potvrdili pretpostavke kao što je pretpostavka da će povučena djeca, djeca manjeg samopouzdanja izrađivati skulpture manjih dimenzija s nesigurnijim pristupom, te mogućom manjom željom za rad dok će skulpture djece većeg samopouzdanja te popularne djece biti većih forma. Pretpostavka da će se vidjeti utjecaj društva za vrijeme oblikovanja gline pokazala se istinitom.

Dokazano je da iskustvo djece utječe na njihov likovni izričaj već poznatog sadržaja. Djeca su pokazala napredak u likovnom izražavanju te u osjećajima zadovoljstva nakon odlaska na zagrebački Hipodrom. Njihovi radovi uglavnom su bili bliži pravim proporcijama konja, dimenzije su bile veće te se obraćala pažnja na čvrstoću i ljepotu skulptura baš kao što je i sama životinja konj.

Svakako mana istraživanja jest kratko poznavanje djece stoga je teško prepoznati kakva su djeca zbilja karakterno. Moguće se samo naslućivati kakve su osobine djece na temelju tri dana koja su provedena s djecom. Iako se neki osjećaji i osobine lako iščitaju kod djece, treba uzeti u obzir da to može biti samo trenutno raspoloženje, a ne karakter.

Zaključak istraživanja

Istraživanje je pokazalo da razina djetetovog samopouzdanja ima veliki utjecaj na oblikovanje gline. O tome je ovisilo hoće li se zadatak uopće prihvatiti, hoće li biti ispunjen te način na koji će se ostvariti. Nesigurna djeca bila su sklona nezadovoljstvu te frustraciji za vrijeme izrade skulpture, dok su ona djeca s većim samopouzdanjem sigurnije baratala glinom, dulje su ostajala u aktivnosti te su bila spremna eksperimentirati.

Moglo bi se zaključiti na temelju ovoga istraživanja da je kiparski senzibilitet i pristup modeliranju individualan, stoga nije moguće grubo podijeliti te pristupe i načine u grupe po karakteru. Iako se kod dječjih radova javljaju sličnosti, one mogu biti povezane sa stupnjem razvijenosti te samim karakteristikama određene dobi, a uz to javlja se i oponašanje među vršnjacima.

ZAKLJUČAK

Tijekom cijele povijesti čovječanstva kiparstvo je ostavio veliki trag u umjetnosti, a od velike važnosti je i u odgoju i obrazovanju. Za djecu je kiparstvo sasvim prirodan i spontan način izražavanja i istraživanja. Djeca u kontaktu s materijalima kao što su glina, glinamol, plastelin i slično, materijal gnječe, razvlače, utiskuju pa čak i udaraju. Djeci je kao i svim ljudima sposobnost stvaranja i izrađivanja urođena, a javlja se kao rezultat individualnog rada koji predstavlja individualni pogled na svijet. Pristup i obrada u konačnosti ovisi o pojedinom materijalu i o svakom djetetu individualno.

Kako bi se likovne stvaralačke sposobnosti razvijale, a ne slabile potrebno je svakom pojedinom djetetu pružati njegovo pravo individualnosti. Roditelji i odgajatelji djetetu moraju u slobodnoj igri pružati neoblikovane materijale poput gline, pijeska, plastelina i slično. Ti materijali su posebno vrijedni pri modeliranju, a modeliranje ima izuzetan značaj u kreativnom izražavanju djece.

Da modeliranje ima izniman značaj u kreativnom izražavanju djece dokazalo je i provedeno istraživanje. Tijekom istraživanja utvrđivale su se sličnosti u ponašanju djece i njihovom kiparskom senzibilitetu uz analizu pristupa modeliranja djece. Dokazano je da iskustvo djece utječe na njihov likovni izričaj već poznatog sadržaja te da duljom uporabom jedne kiparske tehnike djeca postaju sigurnija u svom modeliranju i zadovoljnija.

Literatura

Belamarić, Dobrila (1987). *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Školska knjiga. Zagreb

Damjanov, Jadranka (2007). *Likovna umjetnost: 2. dio*. Školska knjiga. Zagreb

Došen Dobud, Anka (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac: Igra, istraživanje i stvaranje djece rane i predškolske dobi*. Alinea. Zagreb

Jakubin, Marijan (2001). *Likovni jezik i likovne tehnike: temeljni pojmovi*. Educa. Zagreb

Nenadić-Bilan, Diana (1987) Modeliranje i neoblikovani materijali u likovnom radu s predškolskom djecom. *Radovi (Sveučilište u Splitu. Filozofski fakultet Zadar. Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije)*, **26**, 3; 267-274

Prijatelj, Kruno (1983). Novi prilog o Branislavu Deškoviću. *Peristil: zbornik radova za povijest umjetnosti*, Vol.26 No.1

Rogulj, Edita (2015). Glina kao medij u dječjem izražavanju. *SRETNA DJECA - kreativnost i pristupi dječjem vizualnom stvaralaštvu*. Zagreb

Tanay, Emil Robert, Kučina, Vladimir (1995). *Tehnike likovnog izražavanja: od olovke do kompjutora*. Naklada Zakej. Zagreb

Tkalac Verčić, Ana, Sinčić Ćorić, Dubravka, Pološki Vokić, Nina (2010). *Priručnik za metodologiju istraživačkog rada: kako osmisliti, provesti i opisati znanstveno i stručno istraživanje*. M.E.P.d.o.o. Zagreb

Kečkemet, Duško (1993). *Hrvatski biografski leksikon: Dešković Branislav*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=4635> (pristupljeno: 24. kolovoza 2018.)

IZJAVA

kojom ja, Klara Badurina, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, smjer Rani predškolski odgoj i obrazovanje, kao autorica završnog rada s naslovom: Djeca modeliraju životinju – kiparski senzibilitet i pristupi modeliranju:

Izjavljujem da sam završni rad izradila samostalno pod mentorstvom Izv. Prof. Dr. Art. Antonije Balić Šimrak. U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u radu citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Rad je pisan u duhu hrvatskog jezika.

Klara Badurina, 3.godina RPOO-a